

Vanuit het midden bouw je geen brug

‘Op school zitten PVV-stemmers in de klas met gelovige moslims. Ze tolereren elkaar, maar daar houdt het meestal mee op.’ Het zijn een paar zinnen uit het rapport ‘2 werelden 2 werkelijkheden’ van journaliste Margalith Kleijwegt, die in opdracht van minister Jet Bussemaker onderzocht hoe maatschappelijk gevoelige kwesties terugkomen in de klas en hoe docenten daarmee omgaan. Ze concludeert dat de polarisatie tussen autochtone en allochtone leerlingen/studenten steeds verder toeneemt.

Polarisatie begint waar (groepen van mensen) het monopolie op de waarheid claimen en niet meer luisteren naar daarvan afwijkende verhalen. Het effect is dat anderen zich niet gehoord welen. ‘Het onderwijs heeft er door deze polarisatie een taak bij gekregen’, zo verzuchtte een docent tegenover Kleijwegt.

Maar heeft het onderwijs die taak niet altijd al gehad - en wellicht te veel verwaarloosd? De polarisatie is op dit moment op meerdere fronten dermate hevig dat we er niet langer omheen kunnen. Waar diversiteit is - en waar is die niet? - bestaat de neiging

tot het opzoeken van anderen die zoveel mogelijk op ons lijken. De eigen zienswijze deugt, wat wij vinden is waar, hoe wij ons gedragen is normaal: het monopoliseren van de waarheid. Een treffend voorbeeld hiervan is het ongenueanceerde geschreeuw over de hoofden van migranten heen. Volkomen ten onrechte wordt gesproken van het ‘vluchtlingendebat’. Links en rechts wordt de waarheid geclaimd en niet naar elkaar geluisterd; er is helemaal geen sprake van enig debat. Wat overblijft is totaal onbegrip voor elkaars standpunten, meningen en perspectieven, die als onwaar en onzinnig worden verworpen. En dat leidt weer tot verdere polarisatie.

Om samen te kunnen leren moet je, op een basaal niveau, samen kunnen leven. Dat gaat verder dan wederzijdse tolerantie, dat het niemandsland vormt tussen inclusie en uitsluiting: ‘ik werk jou er niet uit, maar meedoen mag je ook niet.’

Op school maakt ieder deel uit van een klas, een groep. Het is simpele groepsdynamica dat ieder zich twee fundamentele vragen stelt: kan en mag ik hier mezelf zijn, en mag ik wel meedoen? Precies dát is wat iedere docent altijd te doen heeft: eraan bijdragen dat er een klimaat ontstaat waarin iedere

leerling zichzelf kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Een makkie in een groep min of meer gelijkgestemden, een enorme klus in een klas met veel diversiteit en polariteit.

Om dat voor elkaar te krijgen moeten er nog twee vragen door eenieder worden beantwoord: accepteer jij dat alle anderen zichzelf zijn, en draag jij ertoe bij dat alle anderen kunnen meedoen? Helaas stellen veel mensen zichzelf die vragen niet zomaar vanzelf.

Bussemaker citeert in haar voorwoord een schoolleider: ‘Vanuit het midden bouw je geen brug, dat doe je vanaf de kant’.

Hoe? Door iedereen aan weerszijden zichzelf die laatste twee vragen te leren stellen. Door iedereen ten volle te laten beseffen hoe belangrijk ze het zélf vinden om zichzelf te kunnen zijn en mee te mogen doen. Dat is de allerbelangrijkste opdracht voor docenten. Altijd, en nu nog veel meer dan anders. Als het lukt om de verbinding tussen twee werelden op school weer tot stand te brengen, is er hoop in de wereld daarbuiten. ●

Frank Weijers is adviseur, coach, proceskundige en schrijver.